

الگوهای یادگیری

ابزارهایی برای تدریس

بروس جویس
امیلی کالهن
دیوید هاپکینز

ترجمه
دکتر محمود مهرمحمدی
دکتر لطفعلی عابدی

تهران

۱۳۸۴

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

جويس، بروس
الگوهای یادگیری - ابزارهایی برای تدریس / بروس جویس، امیلی کالهن، دیوید
هاپکینز؛ ترجمه محمود مهرمحمدی، لطفعلی عابدی. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب
علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۴.

هشت، ۳۷۶ ص: مصور، جدول. - («سمت»؛ ۹۴۹. علوم تربیتی؛ ۶۴)
بها: ۲۳۰۰۰ ریال.
ISBN 964-459-995-0

فهرستویسی براساس اطلاعات فیا.
عنوان اصلی: Models of Learning - Tools for Teaching, 2nd ed, 2002.
کتابنامه: ص. ۳۷۱ - ۳۷۶.

۱. تدریس. ۲. آموختن. الف. کالهن، امیلی، Calhoun, Emily. ب. هاپکینز،
دیوید، ۱۹۴۹. م. Hopkins, David. ج. مهرمحمدی، محمود، ۱۳۳۷. د. مترجم.
د. عابدی، لطفعلی، ۱۳۴۲. ه. مترجم. ه. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاهها (سمت). و. عنوان. ز. عنوان: ابزارهایی برای تدریس.
الف ۷ ج ۹ / ۱۰۲۵ / ۳ LB ۳۷۱ / ۱۰۲

۱۳۸۴

۸۴.۲۸۲۸۵

کتابخانه ملی ایران

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

Models of Learning-Tools for Teaching; Bruce Joyce, Emily Calhoun and David
Hopkins: Open University Press, Buckingham, Philadelphia, 1997.

الگوهای یادگیری - ابزارهایی برای تدریس
ترجمه دکتر محمود مهرمحمدی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس) و دکتر لطفعلی
عابدی (عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع))

ویراستار: مینا اسعدی

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۴

تعداد: ۲۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

قیمت: ۲۳۰۰۰ ریال. در این قیمت چاپ مذكور ثابت است و فروشندگان و عوامل
توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

آدرس ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،
روبروی پمپ گاز، کدپستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ
است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از اهداف مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنای و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادات و یادآورهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته علوم تربیتی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به عنوان منبع اصلی دروس «روشها و فنون تدریس» و «روش تدریس پیشرفته» به ارزش ۲ واحد ترجمه شده است. امید می رود که علاوه بر جامعه دانشگاهی، سایر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار مترجمان
۴	سناریوها (موقعیتهای عملی)
۴	سناریوی ۱: کودکان کارکرد زبان خویش را بررسی می کنند
۹	سناریوی ۲: آزمایشگاه صدا
۱۱	سناریوی ۳: پژوهش اولیه در زبان مکتوب
۱۳	سناریوی ۴: پژوهشی در شعر
۱۵	فصل اول: پژوهشی در زمینه یاددهی/یادگیری
۱۸	سناریوی ۱: سال اول
۱۹	سناریوی ۲: سال اول
۲۰	سناریوی ۳: پایه دهم
۲۱	سناریوی ۴: سال نهم
۲۵	موقعیتهای یادگیری: مدارس، کلاسها، گروهها و افراد
۲۹	مدرسه همپشیل هال
۴۴	مدرسه سوان ویک هال
۴۹	خلاصه
۵۱	فصل دوم: خانواده های الگوهای تدریس
۵۴	خانواده الگوهای پردازش اطلاعات
۵۷	خانواده الگوهای اجتماعی: تدارک اجتماع یادگیری
۶۱	خانواده الگوهای شخصی (فردی)
۶۳	خانواده الگوهای نظامهای رفتاری
۶۷	دستیابی به اندوخته وسیعی از الگوهای تدریس
۷۰	فصل سوم: یادگیری تفکر استقرایی
۷۰	سناریوی ۱
۷۲	سناریوی ۲
۷۴	سناریوی ۳
۷۵	سناریوی ۴
۷۵	سناریوی ۵
۷۶	سناریوی ۶

۷۷	تفکر استقرایی به عنوان یک الگوی تدریس و یادگیری
۷۸	مراحل الگو
۸۴	پژوهش
۸۷	تأملات
۹۰	فصل چهارم: یادگیری کاوش مفاهیم
۹۰	سناریوی ۱
۹۳	سناریوی ۲
۹۶	سناریوی ۳
۹۷	فراگیری مفهوم به عنوان یک الگوی یادگیری و یاددهی
۱۰۵	مراحل الگو
۱۰۶	پژوهش
۱۰۷	تأملات
۱۰۹	فصل پنجم: یادگیری تفکر استعاره‌ای (بدیع‌نگاری)
۱۰۹	سناریوی ۱
۱۱۲	سناریوی ۲
۱۱۴	سناریوی ۳
۱۱۶	بدیع‌نگاری به عنوان یک الگوی یادگیری و یاددهی
۱۲۰	مراحل الگو
۱۳۰	استفاده از الگوی بدیع‌نگاری در برنامه درسی
۱۳۵	طرح درس معلم
۱۳۸	پژوهش
۱۳۹	تأملات
۱۴۲	فصل ششم: یادگیری از طریق یادیارها
۱۴۲	سناریوی ۱
۱۴۴	سناریوی ۲
۱۴۵	استفاده از یادیارها به عنوان الگویی برای یاددهی و یادگیری
۱۴۷	یک الگوی یادیار: روش اتصال کلمه
۱۵۲	مراحل الگو
۱۵۶	پژوهش
۱۵۸	تأملات
۱۶۱	فصل هفتم: یادگیری از طریق پژوهش سازمان‌یافته مبتنی بر همیاری
۱۶۲	سناریوی ۱
۱۶۴	سناریوی ۲
۱۶۶	سناریوی ۳

۱۶۷	فعالیت منظم مبتنی بر همیاری به عنوان یک الگوی یادگیری و یاددهی
۱۷۲	افزایش کارآمدی اعضای گروه: آموزش برای همیاری
۱۷۵	تقسیم کار: تخصص
۱۷۶	اهداف مبتنی بر همیاری یا رقابت
۱۷۸	پژوهش گروهی: بنای تعلیم و تربیت از طریق فرایند مردم سالار
۱۸۳	مراحل الگو
۱۸۶	پژوهش
۱۸۹	تأملات
۱۹۲	فصل هشتم: یادگیری مطالعه درباره ارزشها ایفای نقش
۱۹۲	سناریوی ۱
۱۹۶	ایفای نقش به عنوان یک الگوی یادگیری و یاددهی
۱۹۹	مفهوم نقش
۲۰۰	مراحل الگو
۲۰۱	پژوهش
۲۰۲	تأملات
۲۰۵	فصل نهم: یادگیری از طریق مشاوره
۲۰۵	سناریوی ۱
۲۰۹	سناریوی ۲
۲۱۳	الگوی غیر دستوری یادگیری / یاددهی
۲۱۴	مراحل الگو
۲۱۶	پژوهش
۲۱۶	تأملات
۲۱۹	فصل دهم: یادگیری از طریق شبیه سازی
۲۱۹	سناریوی ۱
۲۱۹	سناریوی ۲
۲۲۰	سناریوی ۳
۲۲۰	سناریوی ۴
۲۲۱	سناریوی ۵
۲۲۱	سناریوی ۶
۲۲۳	سناریوی ۷
۲۲۴	شبیه سازی به عنوان یک الگوی یادگیری و یاددهی
۲۲۷	مراحل الگو
۲۲۸	پژوهش
۲۳۱	کلام آخر: توصیه هایی برای معلمان از دیدگاه رفتاری
۲۳۳	تأملات

۲۳۷	فصل یازدهم: یادگیری خواندن و نوشتن با الگوی استقرایی تصویر - واژه
۲۳۷	سناریوی ۱
۲۴۲	منطق
۲۴۹	ساختار
۲۵۲	سناریوی ۲
۲۶۶	جمع‌بندی: یاددهی و یادگیری
۲۶۶	تأملات
۲۶۷	مراحل الگوی استقرایی تصویر - واژه برای خواندن و نوشتن آغازین
۲۶۸	پیامدهای آموزشی و پرورشی
۲۷۰	فصل دوازدهم: شرایط یادگیری: ادغام الگوهای یادگیری / یاددهی
۲۷۰	انواع عملکرد
۲۷۳	تسهیل یادگیریهای ششگانه
۲۷۵	تکالیف معلم
۲۷۹	برنامه‌ریزی برای تدریس
۲۸۲	یک برنامه سوادآموزی چندبعدی برای خوانندگان مبتدی در سنین بالا: ...
۲۸۳	چشم‌انداز
۲۸۳	برنامه درسی فرصت دوم
۲۸۵	سبک کاوش/منابع داده‌ها
۲۸۷	مطالعه مستمر درباره برنامه فرصت دوم در منطقه نورثرن لایتس
۲۹۰	یافته‌ها/شواهد
۲۹۲	اهمیت تربیتی
۲۹۳	فصل سیزدهم: یاددهی و یادگیری نوآمان
۲۹۵	به تنهایی کار کردن
۲۹۶	فعالیت کل کارکنان مدرسه
۳۰۵	نکاتی برای یک مرکز ضمن خدمت معلمان، مؤسسه حمایت‌کننده در ...
۳۰۹	تدریس به کل افراد کلاس
۳۱۴	تأملات
۳۱۵	سخن آخر: سیاست آموزشی و مطالعه تدریس
۳۱۵	مدرسه کهنه و جامعه پس از جنگ جهانی دوم
۳۱۸	چند ابتکار اولیه و اشتباهات
۳۲۰	تلاشهای اخیر دولتها
۳۲۵	سرمایه‌گذاری روی انسانها و ایجاد شرایط بهبود [تعلیم و تربیت]
۳۲۷	ضمیمه ۱: راهنماهای هدایت همکارانه
۳۷۱	منابع

پیشگفتار مترجمان

چه بسا خوانندگانی که به مباحث حوزه روشهای تدریس علاقه مندند، احساس کنند که از پیش با کتابی که ترجمه آن را در دست دارند، آشنا هستند. در درستی این احساس نباید تردید کرد، زیرا این اثر در واقع ویراست تازه‌ای است از کتابهایی که از همین نویسندگان (دست کم یک نفر از آنها) و با نام *الگوهای تدریس* به چاپ رسیده و به زبان فارسی نیز برگردان شده است.

از این رو، ممکن است این پرسش به ذهن متبادر شود که انگیزه ترجمه ویراست جدید کتابی که پیش تر هم ترجمه شده و در اختیار پویندگان حوزه تعلیم و تربیت قرار گرفته است، چیست؟ پاسخ به این پرسش را با توجه به امتیازات اثر حاضر، در مقایسه با ویرایشهایی که تاکنون به چاپ رسیده‌اند، باید یافت. پیش از پرداختن به این امتیازات، یادآوری این نکته ضروری می‌نماید که اساساً پردازش ویژه و منحصر به فردی که از مبحث الگوها یا روشهای تدریس در ویرایشهای مختلف این گروه از کتابها به چشم می‌خورد، به آنها جایگاه ممتاز و برجسته‌ای بخشیده است. یکی از مترجمان اثر حاضر در تحلیلی که در مقدمه ترجمه فارسی ویرایش دیگری از این گروه از کتابها به چاپ رسیده است (*الگوهای تدریس*، محمدرضا بهرنگی، ۱۳۸۰)، به تفصیل از این امتیازها سخن گفته است. البته مجموعه امتیازهای یاد شده درباره این ویرایش خاص نیز صادق است. افزون بر این، امتیازهای ویژه‌ای را برای کتاب حاضر می‌توان برشمرد که انگیزه اصلی مترجمان را در برگردان این اثر به فارسی، باید در آنها جست.

مهم‌ترین این امتیازها را باید تلخیص کتاب به قلم نویسندگان آثار و

ویرایشهای پیشین دانست. به نظر می‌رسد مؤلفان به این نتیجه رسیده‌اند که عرضه گزینشی الگوهای تدریس نیز کاربردهای ویژه آموزشی دارد؛ به‌ویژه آنکه در این گزینش، مؤلفان ناگزیر معیار «الأهم فالأهم» را نیز در نظر آورده‌اند؛ چنان‌که به گزینش مهم‌ترین یا سودمندترین الگوها پرداخته و آنها را در یک مجلد جدید (همین کتاب) گرد آورده‌اند. بنابراین، اثر حاضر همان صورت برگزیده مبحث الگوهای تدریس است که ویراست تفصیلی آن پیش‌تر منتشر شده است. به همین دلیل، با توجه به مجالی که در چهارچوب درسی ۲ یا ۳ واحدی در اختیار استاد و دانشجوست، استفاده از این کتاب مناسب‌تر می‌نماید.

امتیاز دیگر این اثر نسبت به دیگر کتابهای این حوزه، پیوست راهنمای آموزش ضمن خدمتی است که در پایان کتاب در اختیار خوانندگان قرار گرفته است. این راهنمای آموزش که به تفکیک و بر اساس الگوهای تدریس تدوین و ارائه شده است، دستاورد تجربیات عینی و عملیاتی مؤلفان کتاب در روند آموزش الگوهای تدریس به معلمان و راهنمایان تعلیماتی است. همان‌گونه که از این راهنما برمی‌آید، نویسندگان مهم‌ترین مؤلفه‌های هر یک از الگوهای تدریس را در کانون توجه قرار داده‌اند که این نکته خود تسهیل‌کننده جریان آموزش الگوهاست؛ هرچند مهم‌ترین ویژگی این راهنمای آموزش را باید ابتدای آن به یک نظریه جالب در حوزه آموزشهای حین خدمت دانست. این نظریه که با عنوان «هدایت همکارانه»^۱ شناخته شده است، مستلزم تعامل و تشریک مساعی دو همکار در جریان یادگیری یک الگوی تدریس جدید است. این نظریه آموزش ضمن خدمت را باید نظریه‌ای دانست که می‌تواند به تحولی سودمند و دستیابی به کارایی و اثربخشی بیش‌تر بینجامد.

اشاره به این نکته نیز ضروری است که مترجمان این اثر گهگاه از معادل‌هایی برای اصطلاحات تخصصی بهره گرفته‌اند که با واژه‌های فارسی به کار رفته در

ترجمه‌های پیشین متفاوت‌اند. در اینجا یکی از مهم‌ترین تفاوتها در معادل‌گذاریها توضیح داده می‌شود. نویسندگان کتاب در میان آثار یادگیری مترتب بر به کارگیری الگوهای مختلف تدریس، دو رشته آثار را از یکدیگر تمییز می‌دهند و از آنها با عنوان آثار instructional و nurturant نام می‌برند. در ترجمه‌های پیشین برای دسته نخست معادل «آثار آموزشی» و برای دسته دوم «آثار تربیتی» یا «آثار پرورشی» به کار رفته است. این برابرنهاده‌ها در پیشگفتاری که به قلم یکی از مترجمان اثر فعلی است و پیش‌تر نیز به آن اشاره شده است، آمده‌اند. تغییر پیشنهادی چنین است که برای دسته نخست آثار معادل فارسی «آثار مستقیم» و برای دسته دوم معادل فارسی «آثار غیرمستقیم» به کار رود. این تغییر مبتنی بر این توجیه است که دسته اول و همچنین دسته دوم آثار، هر دو، می‌توانند صبغه آموزشی یا تربیتی داشته باشند و معادل‌گذاری قبلی این واقعیت را نادیده گرفته بود.

در پایان، باید به این نکته نیز اشاره شود که ترجمه بخشی از کتاب که در قالب یکی از پیوستها ارائه شده بود، ضروری به نظر نمی‌رسید. این پیوست به شرح مفهوم «اندازه اثر»^۱ می‌پرداخت که در سنجش اثربخشی به کارگیری الگوهای تدریس جدید کاربرد دارد.

به هر تقدیر، امید مترجمان این است که اثر پیش روی بتواند همچون مکمل مناسبی، در بازار کم و بیش متنوع و غنی منابع آموزشی و یادگیری در حوزه الگوهای تدریس، سودمند افتد. بی‌تردید، یادآوری کاستیها و ضعفهای اثر حاضر از سوی کارشناسان و صاحب‌نظران، سپاس ویژه مترجمان را به همراه خواهد داشت.

دکتر محمود مهرمحمدی

دکتر لطفعلی عابدی

پاییز ۱۳۸۴